

DOĞU TRAKYA AĞIZLARINDA İSTEK KİPİ

Levent DOĞAN*
İlker TOSUN**

ÖZET

Doğu Trakya olarak adlandırılan bölge, Türkiye'nin kuzey batısında yer almaktadır. Bu bölgede yer alan şehirlerde Rumeli ağızlarının doğu kolu konuşulmaktadır. Rumeli ağızlarının doğu bölgesi ile ilgili yeterince bilimsel çalışma yapılmamıştır. Doğu Trakya ağızları, Gacal, Dağlı, Pomak ve göçmen ağızlarını kapsar. Bu ağızlar kendi özelliklerini korusalar da birbirleri ile etkileşerek müşterek bir ağız oluşturmak üzeredir. Bu ağızlarda, istek eklerinin hepsi kullanılmamaktadır. İstek ifadesi emir ekleri ile karşılanmaktadır. Doğu Trakya ağızları kendi ortak bir ağız özelliği göstermeye başlarken bir taraftan da İstanbul Türkçesi'nin özelliklerini kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ağız, İstek kipi, Doğu Trakya, Gacal, Muhacir, Dağlı, Pomak

THE OPTATIVE IN EAST THRACE DIALECTS

ABSTRACT

The region called East Thrace is in the northwest of Turkey. The east branch of Rumelia dialect is spoken in the cities which are in this region. Rumelia dialects of the east region have not been studied scientifically enough. East Thrace dialects include the dialects of Gacal, Daglı, Pomak and immigrants. Even though these dialects keep their characteristics, they are on the edge of making up a common dialect by influencing each other. Not all the optative suffixes are used in these dialects. Optative meaning is corresponded by impretive suffixes. While East Thrace dialects appear to have a common dialect characteristic, at the same time they gain the characteristics of Istanbul Turkish.

Key Words: Dialect, Optative, East Thrace, Immigrant , Gacal, Daglı, Pomak

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, dgnlvnt@gmail.com

** Türk Dili Okutmanı, Trakya Üniversitesi Rektörlüğü, ilkertosunum@gmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*
Volume 3/3 Spring 2008

1. Doğu Trakya Ağızlarının Durumu

Doğu Trakya bölgesinde konuşulan ağızlar, Anadolu ağızlarına oranla bilimsel açıdan daha az el değmiş bir ağız grubudur. “Genel olarak Rumeli ağızları, sistematik bir değerlendirmeden mahrum kalmış ve bu konuda yapılan çalışmalar mahalli olmaktan öteye geçememiştir (Gülensoy, 1984:87).

Anadolu ağızları, özellikle Ahmet Caferoğlu'nun 9 ciltlik çalışması ile başlayan bir süreçte yerli ve yabancı bilim adamları tarafından araştırılmış, bu sahada derlemeler yapılmış, bu ağızların ses ve şekil özellikleri, söz varlıkları tespit edilmiştir. Bu verilerden hareketle birtakım ağız tasnifleri yapılmaya, ağız haritaları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak Doğu Trakya ağızları, Türkiye sınırlarında konuşulan ağızlar tasnif edilirken, bu tasnifin dışında bırakılmış ve Rumeli ağızları içerisinde değerlendirilmiştir. Yapılan ağız bibliyografyalarında Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Trakya ağızları Türkiye Türkçesi ağızları dışında tutularak Rumeli ağızları başlığı altında ve “Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya” ağızlarının bir parçası olarak incelenmiştir (Gülensoy, 2003:155).

Her ne kadar "Oğuz Türkçesinin tarihî gelişimi incelenirken, Rumeli ağızlarının da incelemeye katılması, bilim adamlarını yanıltabilir.” (Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, 1999:20) görüşü mevcutsa da ‘Anadolu ağızları’nın tüm Türkiye Türkçesi ağızlarını kapsayacak şekilde kullanılması, birtakım sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, 1999: 20).

“Anadolu” kelimesi ile kastedilen yer, Boğazların doğusunda kalan ve Akdeniz ile Karadeniz’in arasında bulunan coğrafi bölgedir. Ancak Oğuz Türkçesinin batı kolu, yalnızca adı geçen bölgede konuşulmamaktadır. Anadolu dışında da Trakya başta olmak üzere bütün Balkanlarda, Güney Kırım ve Kıbrıs gibi bölgelerde de Oğuz Türkçesinin batı kolu konuşulup yazılmaktadır. Rumeli ağızları, içinde arkaik Kıpçak Türkçesi özelliklerini barındırmasına rağmen, köken itibarıyla Anadolu’dan göç ettirilen ve Rumeli’de iskân edilen Oğuz

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

boylarının Türkçesidir (Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni, 1999:89).

“Anadolu ağızları” ifadesi ile “Türkiye Türkçesi ağızları” kastedildiğinde, Anadolu dışındaki Türkiye Türkçesi konuşan kitleler yok sayılmış olmaktadır. Bu da Türkiye Türkçesinin coğrafyasını olumsuz bir şekilde daraltmakta ve bu sahanın bir bütün olarak değerlendirilmesini engellemektedir.

Doğu Trakya olarak adlandırılan bölgede günümüzde beş şehir bulunmaktadır. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ'ın tamamı; İstanbul ve Çanakkale'nin ise bir kısmı bu bölgede yer almaktadır. Bu şehirlerin yer aldığı coğrafya, tarihten günümüze çok yoğun bir nüfus hareketliliğine sahip olmuştur. Osmanlı Devleti'nden önce bölgeye, kuzeyden gelen Peçenekler ve Kumanlar gibi Türk toplulukları yerleşmiştir (Gökbilgin 1957:9). Osmanlılar ise Rumeli'de ilk Türk iskânını, daha 14. yüzyılda Gelibolu-Edirne çevresine Kuzeydoğu Anadolu Türklerini yerleştirerek gerçekleştirmiştir. (Neméth 1980-1981:160) . Osmanlı Beyliği devlet olma sürecinde hem doğuya hem de batıya doğru büyümüştür. Türk nüfusunun olmadığı batı bölgelerine, Türkmen-Yörük aşiretleri yerleştirilmiştir. Fakat Osmanlı Devleti'nin büyümesi durup toprak kayıpları başlayınca, neredeyse günümüze kadar süren bir tersine göç dalgası meydana gelmiştir. Bu göç dalgası ile özellikle Edirne, Kırklareli, Tekirdağ illeri ile, Gelibolu, Çatalca ve Silivri gibi ilçelerde yerli nüfusun bir kısmı, patlak veren her savaştan sonra, işgal ordularının önünde Anadolu'ya göç etmiş (İpek, 1999:28; Halaçoğlu,1995:47), onlardan boşalan yerlere Rumeli göçmenleri yerleştirilmiştir. Rumeli göçmenleri, Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan gibi ülkelerin farklı bölgelerinden kendi ağız özelliklerini de getirmiş, zaman içerisinde birbirleri ile ve yerli unsurlarla etkileşerek bölgede birtakım ağız adacıkları oluşturmuşlardır.

Bölgenin ağız özelliklerini kavrayabilmek için, öncelikle Rumeli ağızlarının tasniflerini değerlendirmek gerekmektedir. Rumeli'de konuşulan ağızların en önemli ve en ciddi tasnifleri, Németh ve Mefkure Mollova tarafından yapılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Németh, Rumeli ağızlarını iki temel grupta toplar. Bunlar 'Doğu Rumeli ağızları' ve 'Batı Rumeli ağızları'dır. Nemeth, Edirne ağızını, Balkan Türk ağızlarının Doğu grubuna dahil eder. Bu gruba giren ağızlar, "Lom-Sofya-Samakov-Köstendil" çizgisinin doğu ve güneyinde konuşulmaktadır. Çizginin doğusunda kalan kısım, İstanbul Türkçesi ile benzerlikler gösterdiği hâlde batı kesimi Kuzeydoğu Anadolu Türkçesi ile benzeşmektedir. Németh, İstanbul ağızını, Doğu Rumeli ağızlarının merkezine yerleştirmiştir. Ona göre Doğu Rumeli'deki her ağız, birbiri ile çakışmaktadır. Batı Rumeli ağızlarındaki özellikler Doğu Rumeli'de genellikle bulunmamaktadır (Mansuroğlu, 1960:182).

Németh'ten sonra en önemli tasnif, Mollova tarafından yapılmıştır. Bu tasnife göre Rumeli ağızları üç grupta incelenmiştir: a) Batı bölgesi, b) Doğu Rodoplar bölgesi c) Merkez bölge. Merkez bölgenin içine Yunanistan'ın Gümölcine, Dedeağaç, İskeçe şehirleri ve Türkiye Trakyası girer. Ayrıca Yugoslavya Makedonya'sındaki Yörük Türklerinin dili de Batı ağızlarının coğrafi bölgesinde bir Merkez bölge ağızı adacağı oluşturur (Mollova, 1996:174).

Doğu Trakya'da öncelikle "Yerli" ve "Göçmen" olarak iki temel etnik adlandırma mevcuttur. Yerlileri, 'Gacallar' ve 'Dağlılar' oluşturmaktadır. Göçmenler (Muhacir/Macır) ise Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'dan çeşitli tarihlerde gelen kitlelerdir. Bunların dışında yine göçmen grupları içerisinde yer alan Pomaklar, Çitaklar, Yörükler, Tatarlar gibi isimlendirmeler mevcuttur. Ancak kendilerini yerli olarak tanıtan grupların Trakya'daki geçmişleri çok eski tarihlere kadar uzanmamaktadır. Bu da Mecdut Mansuroğlu'nun daha 1960 yılında dikkat ettiği bir duruma işaret etmektedir: "Trakya'da yerli halk çok azalmıştır. Edirne gibi Trakya şehirlerinin ahalisi büyük çoğunlukla çeşitli tarihlerde Balkanlardan gelen göçmenlerden oluşmaktadır. Bu durum karşısında bu bölgede 'yerli ağız' sönmek üzeredir. Pek de uzak olmayan bir gelecekte göçmen ağızları karışarak yerini yeni bir ağza bırakacaktır." (Mansuroğlu, 1960:181).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Nemeth, Rumeli ağızları tasnifini yaparken Batı Rumeli ağızlarında tek bir şimdiki zaman çekimi olduğunu, ancak Doğu Rumeli ağızlarında bir homojenliğin söz konusu olmaması nedeniyle 20'den fazla şimdiki zaman şeklinin bulunduğunu bildirmektedir (Mollova 1996:168). Bu da Doğu Rumeli ağızlarında 50 yıl kadar önceki ağız çeşitliliğini ortaya koymaktadır.

Fakat günümüze gelindiğinde Mecdut Mansuroğlu'nun işaret ettiği durum neredeyse ortaya çıkmak üzeredir. Her ne kadar göçmenler çoğunlukla yerli unsurlardan farklı köylere yerleştirilmiş olsalar da, evlilikler, şehir merkezlerine iç göç, okur yazarlık seviyesinin artması ve kitle iletişim araçlarının hızlandırıcı etkisiyle öncelikle ortak bir Doğu Trakya ağızına ve sonrasında standart Türkçeye doğru bir yöneliş söz konusudur.

Bu çalışmamızla amacımız, Doğu Trakya'nın neredeyse tamamından yapmış olduğumuz derlemelerden elde ettiğimiz verilerden yararlanarak, Doğu Trakya ağızlarının genel bir durumunu ortaya koyduktan sonra "istek kipi"nin hangi özellikleri taşıdığını ifade etmek ve Türkiye Türkçesi ağızlarından bağımsız olarak hazırlanamayacağını düşündüğümüz Türkiye Türkçesi gramerinin yazımına katkıda bulunmaktır.

2. Tasarlama Kipleri

Tasarlama kipleri, "filin olumlu ya da olumsuz yöndeki gelişmesini, tasarlanan dilek, istek, şart veya gereklilik kavramları içinde veren kipler"dir (Korkmaz, 2007:208). Türk dilcileri, Osmanlıcada "siga-yı inşaiyye" terimi ile karşılanan bu kiplere "dilemeli kip", "isteme kipleri", "dilek kipleri", "uyarı kipleri" gibi adlar vermişlerdir. Tasarlama kiplerinde bildirme kiplerindeki gibi bildirme haber verme biçiminde bir oluş ve kılış yoktur. Bu kipler daha gerçekleşmemiş olan ancak gerçekleşmesi istek, emir, şart ve gereklilik şekillerden tasarlanan kiplerdir (Korkmaz, 2003:647).

Tasarlama kiplerinde belirli bir zaman ifadesi yoktur (Ergin, 1993:294). Bu kipler "istenilen ya da tasarlanan bir eylemi" anlatan kiplerdir (Korkmaz,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

2003:647). Tahsin Banguoğlu, birtakım ekleri kullanarak oluşturduğumuz ve bir zaman dilimi içinde geçen ve söz söyleyene ait bir eğilim ifade eden bazı fiil gövdelerinden bahsederek bunlara “uyarı kipleri” adını verir ve bunları dört biçimde inceler. Bunlardan ilk üçü olan “dilek-şart” “istek” ve “gereklik” gelecek zaman; sonuncusu olan “emir çekimi” ise şimdiki zaman içinde sayılır (Banguoğlu, 1998: 443).

Bu kiplerin açık bir zaman ifadesi taşıması konusuna Zeynep Korkmaz da katılmaktadır. Banguoğlu ve Gencan gibi Korkmaz da bu kiplerin zaman kavramından bütünüyle yoksun olmadıklarını düşünür. Çünkü bu kipler konuşana ait bir eğilimi, bir isteği, bir emri ya da bir gerekliliği dile getirdikleri için gerçekleşme şartları bakımından dolayı da olsa belirsiz bir gelecek veya şimdiki zamanı içerirler. Korkmaz’a göre tasarlama kiplerini birleştiren ortak özellik aralarındaki işlev farkına rağmen hepsinin sonuç olarak tasarlanmış bir dileğe yönelmiş olmalarıdır. Bu kiplerin zamanlarına göre değil de işlevlerine göre adlandırılmalarının nedeni de böyle açık zaman gösterme eğilimi taşımamalarındandır. Bu yüzden tasarlama kiplerini “yardımcı zamanlar” başlığı altında değerlendiren bazı gramerciler de vardır (Korkmaz, 2003:647). Tasarlama kiplerinde, zaman kavramını belirtmek için genellikle zarflara başvurulmakta ve bazen de metnin içinde başka kelimelerle de bu zaman ifadesinin sağlanmasına çalışılmaktadır (Türkyılmaz, 1999: 10).

3. İstek Kipi

Almanca ve Fransızcada “optativ” ve yine İngilizcede “optative” olarak isimlendirilen istek kipine Osmanlı gramercileri tarafından “iltizam” adı verilmiştir. İstek kipi Türk dilcileri tarafından farklı adlarla ifade edilmiştir. Ancak genel olarak bu kipi adı “istek kipi”dir (Korkmaz 2003:648).

Günümüz Batı Türkçesinde kullanılan istek eki -A ise Eski Türkçedeki gelecek zaman eki olan -GAy şeklinden doğmuştur (Ergin: 1993:294). Bu ek zamanla -GA’ya dönüşmüş ve Harezmi Türkçesinde hem -GA şekli

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

hem de günümüz Batı Türkçesindeki şekli ile kullanılmaya başlanmıştır (Hacıeminoğlu, 1997:156).

Eski Türkçe ve Karahanlı Türkçesi dönemlerinde istek kipi için ayrıca bir şekil kullanılmamış, istek ifadesi emir kipi ile karşılanmıştır. Harezmi Türkçesinden itibaren kendi şekline kavuşan istek kipinin birinci şahısları Türkiye Türkçesi döneminde kullanımdan düşüncü 1. teklik ve çokluk emir şekilleri istek kipi için de kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu işlev değıştirme bilim adamlarınca farklı değerdendirilmiş, “kişinin kendisine emredip emredemeyeceğı” noktasından hareketle bu şekillerin hangi kip içerisinde inceleneceğı tartışma konusu olmuştur.

“Kişinin kendisine emredebileceğini” düşünen bilim adamları bu şekilleri, istek görevinde kullanılsalar da, emir kipi içerisinde mütalaa etmişlerdir. Kişinin kendine emredemeyeceğı görüşünde olan gramerciler ise bu şekillerin işlevlerini ön planda tutarak bunları istek kipi eki olarak değerdendirmişlerdir. Bu iki ayrı görüşe göre iki ayrı istek çekimi tablosu ortaya çıkmaktadır:

	Kişi kendisine emredemez.	Kişi kendisine emredebilir.
1. Teklik	ø	Gel-eyim
2. Teklik	Gel-e-sin	Gel-e-sin
3. Teklik	Gel-e	Gel-e
1. Çokluk	ø	Gel-elim
2. Çokluk	Gel-e-siniz	Gel-e-siniz
3. Çokluk	Gel-e-ler	Gel-e-ler

İstek kipinin diğerd şahıslardaki çekimleri (her ne kadar ağızlarda yaşamaya devam etse de) bugün Türkiye Türkçesinin yazı dilinde kullanılmamaktadır. Bu yüzden yukarıdaki çekimi “nazari” bir çekimdir. Özellikle 3. teklik şahısta bu ekin neredeyse tamamen ortadan kalkmış, yalnızca “Bu böyle biline.” gibi cümlelerde kalıplaşmış olarak kullanılmaktadır. Ayrıca ikinci teklik (ve çokluk) şahısta da artık emir şekli tercih edilmektedir (Ergin 1993: 295).

Bu da tartışmayı “işlev/görev” konusu üzerinde odaklamaktadır. “İşlev/görev”, ‘bir sözcüğün, ekin ya da

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

ögenin, cümlede oynadığı rol, taşıdığı anlam'dır (Dilaçar, 1971: 107). Emir eklerinin cümle içinde taşıdığı anlam üzerinde de görüş ayrılığı mevcuttur. İstek kipi üzerinde en doyurucu incelemeyi yapmış olan A. Bican Ercilasun'a göre "-AyIm/-AlIm" şekillerini yalnızca istek işlevine bağlamak ve bu noktadan hareketle bu şekilleri emir eki olarak görmeyip istek kipi içerisinde incelemek hatalı olacaktır. Çünkü bu şekiller sadece "istek" ifade etmemektedir. Özellikle "gereklilik" anlamının baskın olduğu kimi kullanımlar da mevcuttur. Bu yüzden "istek anlamı" tasarlama kiplerinin tamamında kimi zaman ön planda kimi zaman daha arka planda görülmektedir. Bu yüzden "tasarlama kipleri"nin diğer adı "dilek kipleri"dir (Ercilasun, 1994: 4).

Fatma Türkyılmaz, Türkiye Türkçesinde, yazılı eserlerden elde ettiği verilerden hareketle istek kipinin işlevlerini şu şekilde sıralamıştır:

"İstek, dilek", "merak etme, gerçeği öğrenme isteği", "emir", "gereklilik", "beddua", "tahmin", "gelecek zaman", "şimdiki zaman", "yetersizlik, güçsüzlük, şaşkınlık", "temenni", "kızgınlık", "kötü dilek", tembih, vasiyet", "tehdit ile ahdetme" (Türkyılmaz, 1999: 99). Ancak fiil çekiminde kullanılan eklerin fonksiyonlarını tespit etmek, hatta bazen bu fonksiyonları birbirinden ayırt edebilmek oldukça güçtür. Özellikle vurgu ve tonlama, bazı eklere fonksiyon yüklemeye son derece etkili olur (Gülsevin, 1999: 1).

Biz de çalışmamızda bu kriterlerden hareketle istek kipinin kendi şekillerinin durumunu ve istek ifadesinin özellikle hangi şekillerle sağlandığını ifade etmeye çalışacağız.

4. Doğu Trakya ağızlarında İstek Kipi

Edirne'de 46, Kırklareli'de 25, Gelibolu'da 4, Tekirdağ'da 21 ve Silivri'de 1 köyden, Gacallardan, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Makedonya göçmenlerinden, Pomaklardan, Dağlılardan ve Tatarlardan derlemeler yaptık. Derlediğimiz metinleri daha önce J. Eckmann tarafından bölgeye yerleşmiş göçmenlerden yapılan derlemelerle, ve Selahattin Olcay'ın

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Doğu Trakya'nın yerli ağzından derlediği metinlerle karşılaştırarak Doğu Trakya ağzlarındaki istek kipinin durumunu tespit etmeye çalıştık.

Öncelikle bir kıyaslama yapabilmek amacı ile Anadolu ağzlarındaki durumu ortaya koymamız gerekmektedir. Leylâ Karahan'ın tasnifine göre (Karahan 1996 : 1), Doğu, Batı ve Kuzeydoğu gruplarından seçtiğimiz örneklerde istek çekimi şu şekildedir:

Batı Grubu ağzları	1.teklik	2.teklik	3.teklik	1.çokluk	2.çokluk	3. çokluk
Ordu	annadım	bulasın	doldura	baçalım	bulasız	alalar
Afyon merkez	vereyin	yollayın	görüştün	gamçılalım	gonuşun	olmasınna
Malatya ili	açam	yazasın	gonuşa	sorağ/gelek	ğusasız	geleler
Kırşehir ve yöresi	sürem	gelesin	gide	getirmiyek	bulasınız	vuralar
Zonguldak, Karabük Bartın illeri	gelem	gelesin	gele	gelek	gelesiniz	gelele
Uşak ili	söylemeyen	açasın	ölsün	götürem	-	bulamasınna
Kütahya ve yöresi	söleveren	-	-	getirem/ yapamın	-	-

Batı Grubu ağzları: Ordu (Demir, 2001:135), Afyon (Boz, 2006:109), Malatya (Gülseren , 2000: 184) Kırşehir (Günşen, 2000:143), Zonguldak (Eren, 1997:77), Uşak (Gülsevin, 2002:115), Kütahya (Gülensoy 1988:109).

Doğu Grubu ağzları	1.teklik	2.teklik	3.teklik	1.çokluk	2.çokluk	3. çokluk
Erzurum	alim	alasan	gele	gelek	gelesiz	başliyeler
Çermik/Çüngüş	deyem	besliyesin	götüre	alağ	bağın	yapalar
Diyarbakır	bilem	diyesen	çığa	alağ	dolandırasız	demiyeler
Erzincan	yapam	gelesen	gele	gidelim	ağlıyasız	alalar
Urfa merkez	kağam	gelesen	bağışlaya	görağ	geçesiz,	kıralar
Keban, Baskil, Ağın	gelam	gelasın	gela	gelağ	gelasız	gelalar

Doğu Grubu ağzları: Erzurum (Gemalmaz, 1995:368), Çermik ve Çüngüş (Özçelik-Boz, 2001:111),

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

Diyarbakır (Erten, 1994: 49), Erzincan (Sağır, 1995: 185), Urfa merkez (Özçelik, 1997:104), Keban, Baskil, Ağın (Buran, 1997: 67).

Kuzeydoğu Grubu ağızları	1.teklik	2.teklik	3.teklik	1.çokluk	2.çokluk	3. çokluk
Rize	konuşayım	-	-	edelum	-	-
Trabzon	verem	kelesun	-	oturalum	-	-

Kuzeydoğu Grubu ağızları: Trabzon ve Rize (Caferoğlu: 1994 : 257).

Yukarıdaki örneklerden de görülebileceği üzere, yalnızca istek kipinin ekleri ile yapılan istek çekimi, Batı Grubu ağızlarında Malatya, Kırşehir ve Zonguldak'ta; Doğu Grubu ağızlarında ise Erzurum, Diyarbakır, Urfa ile Keban, Baskil ve Ağın ilçelerinde görülmektedir. Diğer ağızlarda ise birinci şahıslarda emir ekleri ile sağlanan istek ifadeleri gösterilmiştir.

Doğu Trakya dışındaki Rumeli ağızlarından derlenen metinlerde de durum farklı değildir. Razgrad ve Milino gibi Bulgaristan ağızlarından, Dinler ve Kumanova gibi Makedonya ağızlarından ve Priştine ağızından yapılan derlemelerde istek kipi eki olarak -A gösterilmiş, ancak çekimlerde emir kipi şekilleri kullanılmıştır.

Rumeli ağızları	1.teklik	2.teklik	3.teklik	1.çokluk	2.çokluk	3. çokluk
Razgrad Türk ağızı	okuyem	-	-	alalım	-	-
Kuzeydoğu Bulgaristan	okuyēn	oku	okusun	okuyalım	okuyun	okusunnā
Kumanova (Makedonya)	gideyim	al	kalsın	gidelim	getırın	alsınlar
Dinler (Makedonya)	okuyayım	yolla	okusun	yazalım	yollayın	yassınnar
Priştine Türk ağızı	colaym	colasın	-	colam	colasınıs	-
Doğu Trakya yerli ağızı	bileyim gelem	-	-	bakalm	-	-

Rumeli ağızları: Razgrad (Eckmann, 1950:17), Kuzeydoğu Bulgaristan (Dallı, 1991:115), Kumanova (Eckmann, 1962:124), Dinler (Eckmann, 1988:202), Priştine (Hafız 1982:250), Doğu Trakya yerli ağızı (Olçay, 1995:27).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

4.1. Kişilere Göre Doğu Trakya Ağızlarında İstek Kipi Çekimi

1. Kişiler:

Doğu Trakya ağızlarında birinci teklik kişi istek çekiminde iki farklı durum söz konusudur. Çoğunlukla emir kipinin 1. teklik kişi eki olan *-AyIm* eki kullanılsa da, yaş ortalaması 70'i geçen bazı kaynak kişilerimizden derlediğimiz metinlerde istek kipi eki olan *-A'nın* kullanıldığı da görülmektedir. 1. çokluk kişi eki olarak özellikle Doğu ağızlarında kullanılan *-k/-k* kişi ekleri hiç kullanılmamaktadır.

a) Bazı örneklerde her iki şekil de birlikte kullanılmıştır :

e/sü/tsek/gac/fşen

“yani ne **bileyim** ben başka ta ne **deyem**”

t/m/ban/bm/zk

“49 aynıdır, şindi ben **diyevim** çocuk sâyibiyim, yolluyom âmedi, filan kişinin kızını isteyin şu amcamın çocünlan, benim olana **diyem**, giderler, bi giderler, iki giderler,

b) Derlediğimiz metinlerde istek kipinin 1. teklik kişi eki, özellikle *di-* , *bak-* ve *bil-* fiillerinde kullanılmıştır:

e/h/kulu/gac/fvar

“sōna ne **deyem**”

e/m/küdöl/bm/sentop:

“acıkın rāt ederiz ne **diyem** artık”

k/lb/ab/d/bba

“ben geldim büle **ni deyem** sana sanki beni hurhunun içine atıp soğorlar”

“**deyem** ben dedi ama dedi”

e/me/-/yun/hna

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

“neyi dīverem

e/me/me/mg/aç

“konuşsunlar bakam”

k/v/k/gac/mm

“masal ne bilem”

e/me/se/gac/aca

“ne bilem onları ben”

c) Metinlerde –AyIm eki, ünlü ile biten bir fiile eklendiğinde kimi durumlarda hece düşmesine uğrar:

diyeyim>devim

k/lb/ay/bm/sdi

sōra ne devim”

t/m/fe/bm/mü:

“163 başka ne devim, vardır ama şu_anda gelmeyebilir. eskiden kalma var şimdi devām etmiye.”

t/m/ban/bm/zk

“415 burasını ne devim devim, karacakılavuz demişler.”

“102 şimdi öllarım, şu tırakya, edirne'den istanbul çatalca'ya devim, oraya kadar çifçilik oluyo ya, en iyi yer bizim burasıdır.”

söyleyeyim>söleyem - süleyim

k/lb/al/gac/nh

“çay süleyim”

k/lb/s/gac/cye

“valla kızanım şimdi ne sor da ne süleyim”

k/be/or/bm/höz

“hayır amma ne bileyim şimi nası süleyim yani”

t/m/kı/gac/oy

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

“78 ben kendimi süleyim, iki tâne kızım var, biri bordā.”

k/lb/ha/gac/ca

“ne söyleyim başka size”

t/m/ban/bm/zk

“190 ben banarlı’ya gittim, şöle bi İtiyarlan görüşüm, şöyle sordum, sen şimdi beni dinle, ben sana şimdi duydumu söleyim.”

t/ç/ma/-/ko

“efendime söleyem”

bileyim>bilim

e/h/aba/yug/fdin

“ne bilim sōna kolektif olduk”

koklayayım>ko klayım

e/sü/htat/gac/negan

“seni de koklayım”

dinleyeyim>dinleyim

k/lb/sa/pom/ver

“konuşsun gel dinleyim”

ç) Bölgede varlığını nadiren sürdüren Tatarlarda dahi 1. teklik şahıs istek çekimi emir şekli ile yapılmaktadır:

k/lb/ea/ta/bc

“men sizge aytayım tatarların yemeklerinden bizim”

d) Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ şehirlerinde konuşulan Gacal ağzında *anlat-* fiili, (-AyIm/-Allm) şekilleri ile çekimlendiğinde, bazı istisnalara rağmen, ilerleyici ünsüz benzeşmesi ve tonlulaşma meydana gelmektedir:

anlatayım>annadayım

e/h/kulu/gac/fvar

“sopa yidimi mi annadayım”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

“başka ne annadayım”

e/h/kuzu/gac/höz

“başka bir şeyler yani annadayım mı dedim”

k/lb/al/gac/nh

“ya ne annadayım başka be kardeşim be ya”

k/lb/kb/gac/ay

“ben nerden anadayım be gülüm ben”

k/d/d/gac/nk

“otur çoban dizime annadalım şindi”

t/mal/kg/gac/üs

“başka ne annadayım”

t/mal/ky/gac/rd

“ne annadayım”

“ne annadayım sana”

“nine hasta ben ne annadayım sana”

t/hay/sm/gac/md

“nası annadayım”

“sona nası annadayım”

e) Özellikle yine Gacal ve kısmen de Yunanistan muhacirleri ağızlarında “ne yapayım” ifadesindeki /p/ ünsüzü, *yap-* fiili *-AyIm/-Allm* şekilleri ile çekimlendiğinde /b/ ünsüzüne dönüşmektedir:

ne yapayım >nābayım

e/m/doy/gac/ftu

“borçları nābalım”

k/lb/tb/gac/ak

“odun modun alamam nābayım neylen alacam tarla yoğ mal yoğ mülk yoğ”

k/lb/m/gac/ner

“üle geçiniyiz işte nābalım”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

t/mal/ky/gac/fe

“dün yaptım nābayım”

e/m/or/yun/ntun

“hanımı nābayım, başka ne iş yapayım

t/m/na/yun/hy: t/m/na/yun/ib: t/m/na/yun/yo:

“141 nābalım, gittik, üstemen vardı, orayı, dedik, biz alaya gidicēz, kāsımpaşa’ya.”

2. Kişiler

a) 2. teklik kişi çekiminde asıl istek kipi ekinin kullanıldığı durumlar nadirdir. Derlediğimiz metinlerde 2. çokluk kişi çekiminde *-AsInIz* şekline tesadüf edilememiştir.

t/m/kı/gac/oy

“181 gir içine bakasın nesini kaybetmiş tārī eserlīnin?”

e/h/aba/yug/fdin

“burayı gelesin”

e/me/sb/pom/ms

“tam sallayasın bi kazık ufacığ bi kürek böle”

t/m/ban/bm/zk

“268 aba tutsana demiş kōpiranın ince ucundan da, ğırav ğırav yurasın biraz demiş.”

t/m/na/yun/hy: t/m/na/yun/ib: t/m/na/yun/yo:

“906 tutulmayasın dedi ama inzibatlar var ya, sen düşünme dedim.”

b) İkinci teklik ve çokluk kişilerde çekim, büyük ölçüde, emir kipinin 2. teklik kişisinde olduğu gibidir.

e/me/se/gac/aca

“şindi annat bakalım sen”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

k/lb/s/gac/cye

“valla kızanım şimdi ne sor da ne süleyim”

k/lb/tk/bm/uke

“gel bakalım be”

k/lb/tk/bm/uke

“allā bin bereket versin yeyin için”

t/m/kk/bm/hk:

“22 gel bakalım sen nası yazıcan?”

“204 bi kere deseydin bi arkadaşına, gel cumāya gidelim déye, bak alım nölcaqtı.”

t/m/na/yun/hy: t/m/na/yun/ib: t/m/na/yun/yo:

“148 dört sene gemide sallan bakalım sallan baklım, a bakalım.”

e/me/me/gac/mte

“kurut bakalım kurut bakalım kurudu”

“salla bakalım uyut bakalım, salla bakam uyut bakalım”

“anlat bakalım gül bakalım āla bakalım”

e/ip/tur/bm/mka

“gidin bakın bakalım”

e/ip/ib/bm/aka

“yol parasını ben vereyim diyo, müracāt edin tekrar kıza yapayım diyo”

e/sü/htat/gac/negan

“yoqsulluk görmeyin”

k/lb/tb/gac/ak

“saolun çocüm”

t/m/ba/bm/dmk: t/m/ba/bm/aş: t/m/ba/bm/sy

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

“322 çarın baçalım doktoru.”

3. Kişiler

a) Derlenen metinlerde, 3. teklik kişi istek şekli - A'ya tesadüf edilememiştir. Onun yerine emir şekli olan - s/In kullanılmaktadır. Bu kullanım özellikle dua ifadelerinde karşımıza çıkar.

e/m/küdöl/bm/sentop:

“peygamberimize yalvardım evlatlara yardımcı olsun de nâpalım şimdi”

e/m/av/bm/hakar

“adam da annatsın o da ĩ bilir”

e/m/kab/gac/gçer

“nur içinde yatsın”

e/sü/htat/gac/negan

“allah rāzı olsun”

“hamdolsun”

“peygamberin komşu olsun”

k/lb/ay/bm/sdi

“allah göstermesin kimseye.”

k/lb/tk/bm/uke

“Allā bin bereket versin yéyin için”

e/me/me/gac/mte

“hādi baçalım biz ekmek yemek yapsın da yiyelim deye”

k/lb/sa/pom/ver

“konuşsun gel dinleyim”

t/m/ban/bm/zk

“262 güzel bi şey söyleyelim de, poan alsın çocuklar.”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

b) 3. çokluk kişide istek çekimi emir şekilleri ile sağlanmaktadır:

e/me/me/gac/mtc
“onlar okusunlar”

e/ip/ib/bm/aka
“bilmesinler”

t/m/ban/bm/zk
“kapıyı mandallayı, çıkmasınlar deye”

t/m/y/gac/hh
“337 dört yüz metre dâresini yaptık unu da gelsinler, burda yapsınlar”

5. Sonuç

1. İstek kipi, Türkçenin tarihi gelişim sürecinde birtakım şekil ve fonksiyon değişikliklerine uğramıştır. Türkçenin ilk yazılı eserlerinin verildiği Eski Türkçede ayrıca bir istek çekimi söz konusu değildir. Bunun nedeni istek ve emir ifadelerinin aynı şekillerle karşılanmış olmasıdır. Orta Türkçe dönemi eserlerini inceleyen gramerlerde de istek kipi ile ilgili net bir tespit söz konusu değildir. Daha sonraki dönemlerde ise günümüzde Türkiye Türkçesinde kullanılan kip eki ortaya çıkmıştır.

2. Bugün Türkiye Türkçesinde kipi kuran ek 1. şahıs teklik ve çokluk çekimlerinde ayrı köklerden gelen iki değişik ek konumundadır. Teklik ve çokluk şahıs çekimlerinde yer alan *-(y)AyIm* ve *-(y)AyIlm* ekleri Eski Türkçedeki *-AyIn* ve *-Allm* emir kipi ekinin devamıdır. Eski Türkçede bu ekin hem emir hem de istek gibi iki fonksiyonu vardır. Yabancı dilde yazılmış bazı gramer kitaplarında bu kipi “volunative-imperative” terimi ile karşılanması bu ekte aynı zamanda bir istek ifadesinin de bulunmasından ileri gelir. Ekin bu görevi daha sonraki çağlarda da devam etmiş, özellikle Doğu Türkçesinin klasik yazı dili olan Çağataycada da varlığını sürdürmüştür. Sonraları ise ufak bir ses değişimi ile bu ekin istek görevi Türkiye Türkçesine kadar uzanmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

3. Günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılan istek kipi, Eski Türkçe, Orta Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde bazı ses değişikliklerine uğrayan ekin devamıdır. Eski Türkçedeki -GAy eki, Orta Türkçe döneminde yerini

-GA ekine bırakmıştır. Bu dönemde -A eki nadiren görülse de, istek kipi olarak kullanılması Eski Anadolu Türkçesi döneminde olmuştur. İstek kipi eki, Türkiye Türkçesi dönemine gelene kadar bu şeklini muhafaza etmiş, yalnızca kip ekinden sonra gelen şahıs eklerinde ses değişikliği söz konusu olmuştur.

4. Türkiye Türkçesi ağzlarında istek kipinin 1. şahıslarının kullanımları yörelere göre değişmektedir. Bazı ağzlarda İstanbul ağzında olduğu gibi istek ekleri kullanımdan düşmüş, yerlerine emir çekiminin 1. şahıs ekleri kullanılır olmuştur. Ancak bazı ağzlarda istek kipinin 1. şahısları işlek olarak kullanılmaktadır. Bunlar özellikle Erzurum, Erzincan, Diyarbakır, Şanlıurfa, Malatya, Bartın, Keban ve Kırşehir gibi yörelerin ağzlarıdır.

5. Rumeli ağzlarında istek kipinin birinci kişi çekimleri artık emir ekleri kullanılarak yapılmaktadır. Emir ekleri fonksiyon değiştirerek istek anlamı taşımaya başlamıştır. Aynı durum Rumeli ağzlarının bir erime potası olan Doğu Trakya ağzları için de geçerlidir. Edirne, Kırklareli, Tekidağ, Gelibolu ve Silivri'den derlenen metinlerden elde edilen verilere göre, istek çekimi, aynı merkez ağız olan İstanbul ağzında olduğu gibidir. İstek çekiminin birinci şahısları kendisi de bir Doğu Trakya ağzı sayılabilecek olan İstanbul ağzındaki gibi emir ekleri ile sağlanmaktadır. Emir ekleri kendi şekillerini muhafaza ederek istek ifadesi taşımaktadırlar. Metin tespitinin yapıldığı bölgelerde yaşayan ve kendisini, Gacal, Dağlı, Pomak, Tatar, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya göçmeni gibi tanımlayan kaynak kişilerden derlenen metinlerde istisnai olarak istek kipinin 1. şahısları yine istek kipinin kendi ekleri ile karşılanmaktadır,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

6. Doğu Trakya bölgesinden derlenen metinlerde bütün etnik gruplarda istek çekimi aynı kurallara tabidir. Ses değişikliklerine uğramış nadir örnekler dışında bütün şahıslarda istek kipinin çekimi aynıdır. Türkiye Türkçesinin merkez ağzı olan İstanbul ağzı ile aynı standart özellikleri göstermektedir.

7. Derlediğimiz metinlerde ayrıca istek ifadesinin istek kipinden daha çok emir kipi ile karşılandığı görülmüştür. Gündelik hayatta, ikili ilişkilerde samimiyet gerektiren konuşmalarda, dualarda ve beddualarda kaynak kişilerin istek kipinden daha çok emir kipi ile istek ifadesi verdikleri tespit edilmiştir.

8. Derlenen metinlerde, *bak-* fiilinin cümle içerisinde kendisinden önce gelen bir fiil ile bir anlam kalıbı oluşturacak şekilde kullanıldığı görülmektedir. *Bak-* fiili 1. teklik emir kipi ile çekimlenmiştir. Kendisinden önce gelen fiil de emir kipinin çeşitli şahıslarında çekimlenmiştir. *Koş-* fiili de aynı şekildedir. Emir kipi ile çekimlenmiş bu iki fiil, emir ifadesinin dışında daha çok bir istek anlamı taşımaktadır.

e/m/ahı/bm/shac

“e konusayım, ni konusayım bakayım sor”

e/m/doy/gac/ftu

“nasıl oluyodu bakalım”

e/m/kara/yun/hsu

“bana sorsana bakalım kaç gün yaptın”

e/la/sda/gac/zse

“görün bakalım”

“aydi bakalım”

e/me/me/gac/mte

“hād bakalım biz ekmek yemek yapsın da viyelim deye”

“kurut bakalım kurut bakalım kurudu”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

“salla **baçalım** uyut **baçalım**, salla **baçam** uyut **baçalım**”

“anlat **baçalım** gül **baçalım** āla **baçalım**”

e/me/se/gac/aca

“şindi annat **baçalım** sen”

e/me/me/mg/aç

“konuşsunlar **baçam**”

e/ip/tur/bm/mka

“gidin baçın **baçalım**”

k/lb/tk/bm/uke

“gel **baçalım** be”

“hani bilen de konuşuyu bilmeyen de konuşuyu **baçalım** var mı bunun esâsı yok mu”

“şimdi ye **görevim baçalım**”

t/m/fe/bm/mü:

“318 a **baçalım**, bekle **baçalım** istanbul’da şindi.”

9. Doğu Trakya’dan derlenen metinlerde 1. teklik şahıs emir kipi ile çekimlenmiş olan *yap-*, *bil-* gibi fiillerin soru zarfları ile birlikte bir kalıp olarak kullanıldıkları ve bir istek ifadesi taşıdıkları tespit edilmiştir.

e/m/küdöl/bm/sentop:

“gene **nāpayım** şimdi ne **diyem**”

e/m/-/bm/işa.

“Eski dünner, ne **bileyim** bē”

e/m/kab/gac/eçer

“ne **anlatayım** sana”

e/m/doy/gac/ftu

“borçları **nābalım**”

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

e/m/or/yun/ntun
“hanımı nābayım”

e/m/isk/-/leyy
“ne bilim film var”

k/lb/ab/ta/hte
“men nābayım”
“ne bileyim ben”

k/lb/tb/gac/ak
“odun modun alamam nābayım neylen alacam tarla yok mal yok mülk yok”

k/lb/m/gac/ner
“üle geçiniyiz işte nābalm”

10. Doğu Trakya’da yaşayan etnik topluluklar, evlenmeler yolu ile birbirleri ile karışmışlar, başlarda daha belirgin olan ağız özelliklerini yitirip İstanbul Ağzına yakın standart bir ağız oluşturmuşlardır. Bu durum özellikle genç nüfusta daha net bir şekilde görülmektedir. Ağız çalışmalarının sistemli bir şekilde gerçekleştirilememesi Rumeli ağızlarının tarihi gelişimini sağlıklı bir şekilde takip edebilmemizi engellemiştir. Bugüne kadar neredeyse hiç el değmeyen Batı Trakya ağızlarının, Balkanlarda konuşulan Türk ağızlarının, Doğu Trakya ve Anadolu’nun diğer bölgelerine göç etmiş ahalinin ağızlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi Türkiye Türkçesinin daha ayrıntılı incelenmesine katkıda bulunacaktır.

6. Kısaltmalar ve Kimlikler İl/ilçe/köy/etnik köken/isim

Kısaltma	Şehir	İlçe	Köy	Etnik Köken	Ad Soyad	Yaş	Eğitim
e/m/küdöl/bm/stop	Edirne	Merkez	K.Döllük	Bulgaristan G.	Seniha Topçu	71	İlkokul 1
e/m/-/bm/işa.	Edirne	Merkez	-	Bulgaristan G.	İsmail Şahin	72	Yok
e/m/av/bm/hakar	Edirne	Merkez	Avarız	Bulgaristan G.	Hatice Kara	72	İlkokul 4
e/m/bos/bm/ömat	Edirne	Merkez	Bosnaköy	Bulgaristan G.	Ömer Ata	70	İlkokul
e/m/ahı/bm/shac	Edirne	Merkez	Ahıköy	Bulgaristan G.	Server Hacıoğlu	80	İlkokul
e/m/ekm/rom/adtaş	Edirne	Merkez	Ekmekçi	Romanya G.	Adil Taşkın	81	İlkokul
e/m/ekm/rom/şdef	Edirne	Merkez	Ekmekçi	Romanya G.	Şaban Defayi	54	İlkokul
e/m/-/gac/sıld	Edirne	Merkez	-	Gacal	Seyit İldırım	76	İlkokul
e/m/saz/gac/hyıl	Edirne	Merkez	Sazlıdere	Gacal	Halil Yıldırım	50	İlkokul
e/m/ar/gac/nar	Edirne	Merkez	Arpaç	Gacal	Nuriye Arbaş	79	İlkokul
e/m/kab/gac/eçer	Edirne	Merkez	Kabaağaç	Gacal	Emiş Çer	85	Yok
e/m/kab/gac/gçer	Edirne	Merkez	Kabaağaç	Gacal	Gülümser Çer	48	İlkokul
e/m/doyy/gac/ftu	Edirne	Merkez	Doyran	Gacal	Fatma Tufan	78	İlkokul

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

e/m/or/yun/ntun	Edirne	Merkez	Orhaniye	Yunanistan G.	Nazmiye Tunca	74	İlkokul
e/m/kara/yun/hsu	Edirne	Merkez	Karakasım	Yunanistan G.	Hüseyin Suiçmez	82	İlkokul
e/m/isk/-/leyy	Edirne	Merkez	İskender	-	Leyla Yavuz	73	-
e/m/isk/-/fdem	Edirne	Merkez	İskender	-	Fatma Demiran	68	İlkokul
e/m/musa/-/eçet	Edirne	Merkez	Musabeyli	-	Emine Çetintaş	62	İlkokul
e/m/musa/-/nak	Edirne	Merkez	Musabeyli	-	Nazmiye Aksakal	73	İlkokul 3
e/m/dhan/-/nayg	Edirne	Merkez	Demirhanlı	-	Nefize Aygen	66	İlkokul
e/h/kulu/gac/fvar	Edirne	Havsa	Kulubalık	Gacal	Fazlı Vardar	56	-
e/h/kuzu/gac/höz	Edirne	Havsa	Kuzucu	Gacal	Haşim Öz	73	İlkokul
e/h/nec/gac/mkay	Edirne	Havsa	Necatiye	Gacal	Mukaddes Kayacık	75	İlkokul
e/h/akar/gac/ikir	Edirne	Havsa	Akardere	Gacal	İsmail Kiremitçi	68	İlkokul
e/h/aba/yug/fdin	Edirne	Havsa	Abalar	Yugoslavya G.	Fatma Dinler	76	Yok
e/h/tap/dağ/nüre	Edirne	Havsa	Taptık	Dağlı	Nahide Ürey	68	İlkokul
e/h/hac/pom/fsak	Edirne	Havsa	Hacıköy	Pomak	Fatma Sakarya	98	İlkokul 3
e/h/nyu/pom/kgün	Edirne	Havsa	Naıpyusuf	Pomak	Kazım Güngör	82	İlkokul
e/sü/bger/gac/nkıl	Edirne	Süloğlu	Büyük gerdelli	Gacal	Nazmiye Kılavun	51	İlkokul
e/sü/tsek/gac/fşen	Edirne	Süloğlu	Taşhsekban	Gacal	Fatma Şenay	72	İlkokul 3
e/sü/tsek/gac/atun	Edirne	Süloğlu	Taşhsekban	Gacal	Arif Tuna	52	İlkokul
e/sü/htat/gac/nega	Edirne	Süloğlu	Höyükütatar	Gacal	Necmiye Gani	98	Yok
e/la/ubay/gac/acfi	Edirne	Lalapaşa	Uzunbayır	Gacal	A Cemali Filiz	66	-
e/la/sda/gac/kgü	Edirne	Lalapaşa	S. Danişment	Gacal	Kıymet Güner	68	Yok
e/la/sda/gac/zse	Edirne	Lalapaşa	S. Danişment	Gacal	Ziyet Sevinç	75	İlkokul
e/la/kav/bm/yo	Edirne	Lalapaşa	Kavaklı	Bulgaristan G.	Yakup Toy	71	Yok
e/ke/kka/-/abi	Edirne	Keşan	Kızkapan	-	Adem Birci	66	İlkokul
e/ke/kka/-/ekay	Edirne	Keşan	Kızkapan	-	Emine Kaya	68	Okuryazar
e/ke/mec/-/bku	Edirne	Keşan	Mecidiye	-	Bilal Kuru	78	İlkokul
e/me/kü/pom/adö	Edirne	Meriç	Küplü	Pomak	Ayşe Döngö	76	Yok
e/me/sb/pom/ms	Edirne	Meriç	Subaşı	Pomak	Mustafa Sarı	69	İlkokul
e/me/ka/pom/yo	Edirne	Meriç	Kavaklı	Pomak	Yusuf Orta	45	Ortaokul
e/me/me/gac/mte	Edirne	Meriç	Meriç	Gacal	Meryem Tekin	62	İlkokul
e/me/se/gac/aca	Edirne	Meriç	Serem	Gacal	Ayşe Can	86	Yok
e/me/me/mg/aç	Edirne	Meriç	Meriç	Makedonya G.	Ahmet Çetin	65	İlkokul
e/me/se/yun/gal	Edirne	Meriç	Serem	Yunanistan G.	Güner Alver	70	İlkokul
e/me/-/yun/hna	Edirne	Meriç	-	Yunanistan G.	Hatice Nayır	73	İlkokul
e/me/-/bm/mşe	Edirne	Meriç	-	Bulgaristan G.	Mehmet Şenay	73	İlkokul
e/ıp/tur/bm/mka	Edirne	İpsala	Turpçular	Bulgaristan G.	Mehmet Karabıyık	63	İlkokul
e/ıp/tur/bm/hon	Edirne	İpsala	Turpçular	Bulgaristan G.	Hasan Onar	64	İlkokul
e/ıp/sk/bm/çer	Edirne	İpsala	Sultanköy	Bulgaristan G.	Cemal Ersöz	66	İlkokul
e/ıp/te/bm/mtu	Edirne	İpsala	Tevfikkiye	Bulgaristan G.	Mustafa Tunca	67	İlkokul
e/ıp/te/bm/sbi	Edirne	İpsala	Tevfikkiye	Bulgaristan G.	Sami Bilir	70	İlkokul
e/ıp/ib/bm/aka	Edirne	İpsala	İbriktepe	Bulgaristan G.	Ahmet Kavak	83	İlkokul
e/ıp/hkö/-/ig	Edirne	İpsala	Hacıköy	Bulgaristan G.	İsmail Gündöz	50	Ortaokul
e/ıp/te/-/msa	Edirne	İpsala	Tevfikkiye	Bulgaristan G.	Muzaffer Sandağ	41	Ortaokul
e/ıp/kd/bm/aö	Edirne	İpsala	Kumdere	Bulgaristan G.	Ahmet Özçiftçi	55	İlkokul
e/ıp/ıp/gac/höz	Edirne	İpsala	İpsala	Gacal	Hatice Öztürk	68	İlkokul
e/en/m/pom/ak	Edirne	Enez	Enez	Pomak	Atiye Kale	68	İlkokul
e/en/kar/gac/hçak	Edirne	Enez	Karaincirlı	Gacal	Hatice Çakır	56	İlkokul
e/uz/çöp/-/fşen	Edirne	Uzunköprü	Çöpköy	-	Fahrettin Şen	62	İlkokul
k/lb/ab/d/bba	Kırklareli	L.burgaz	Ahmetbey	Dağlı	Behice Baştekin	73	Yok
k/lb/sk/d/hu	Kırklareli	L.burgaz	Sakızköy	Dağlı	Hatice Ulusoy	35	İlkokul
k/lb/sk/d/eş	Kırklareli	L.burgaz	Sakızköy	Dağlı	Ehliman Şerbet	78	Yok
k/lb/sk/d/hç	Kırklareli	L.burgaz	Sakızköy	Dağlı	Halil Çapur	85	Yok
k/lb/sa/pom/ver	Kırklareli	L.burgaz	Sarıcaali	Pomak	Vasfiye Ergül	86	İlkokul
k/lb/ce/pom/mkö	Kırklareli	L.burgaz	Celaliye	Pomak	Mehmet Köse	73	İlkokul
k/lb/ha/pom/nka	Kırklareli	L.burgaz	Hamitabat	Pomak	Nazmiye Karaman	51	İlkokul
k/lb/kk/pom/ebe	Kırklareli	L.burgaz	Kırıkköy	Pomak	Emine Beşe	54	Yok
k/lb/ab/ta/hte	Kırklareli	L.burgaz	Asilbeyli	Tatar	Hüseyin Tez	83	Yok
k/lb/ea/ta/bc	Kırklareli	L.burgaz	Emirali	Tatar	Bünjamin Cengiz	74	İlkokul
k/lb/ha/gac/ga	Kırklareli	L.burgaz	Hamitabat	Gacal	Ganime Aktan	71	İlkokul
k/lb/ha/gac/ca	Kırklareli	L.burgaz	Hamitabat	Gacal	Cemile Aktan	51	İlkokul
k/lb/al/gac/nh	Kırklareli	L.burgaz	Alacaoğlu	Gacal	Nazmi Hüner	75	Yok
k/lb/e/gac/fa	Kırklareli	L.burgaz	Ertuğrul	Gacal	Fatma Acun	54	İlkokul

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008

k/lb/tb/gac/ak	Kırklareli	L.burgaz	Turgutbey	Gacal	Ayşe Kerpiççi	76	Yok
k/lb/m/gac/ner	Kırklareli	L.burgaz	Müsellim	Gacal	Nazire Ertürk	70	Yok
k/lb/o/gac/ski	Kırklareli	L.burgaz	Ovacık	Gacal	Selver Kılıç	77	Yok
k/lb/kb/gac/ay	Kırklareli	L.burgaz	Kayabeyli	Gacal	Ayşe Yatık	70	Yok
k/lb/s/gac/cye	Kırklareli	L.burgaz	Seyitler	Gacal	Cemile Yenivatan	64	Yok
k/lb/ay/bm/sdi	Kırklareli	L.burgaz	Ayvalı	Bulgaristan G.	Sabriye Dik	68	İlkokul
k/lb/tk/bm/uke	Kırklareli	L.burgaz	Tatarköy	Bulgaristan G.	Urşel Keleş	45	Yok
k/lb/yt/bm/hk	Kırklareli	L.burgaz	Yenitaşlı	Bulgaristan G.	Hanife Karababa	71	Yok
k/be/h/gac/sy	Kırklareli	Babeski	Haznedar	Gacal	Sebahattin Yavuz	58	İlkokul
k/be/n/gac/ss	Kırklareli	Babeski	Nadırlı	Gacal	Seyfettin Savaş	77	Yok
k/be/ç/bm/hk	Kırklareli	Babeski	Çengerli	Bulgaristan G.	Hasan Kıvrırcık	73	İlkokul
k/be/o/bm/hu	Kırklareli	Babeski	Osmaniye	Bulgaristan G.	Hüseyin Ulu	72	İlkokul
k/be/or/bm/höz	Kırklareli	Babeski	Oruçlu	Bulgaristan G.	Halil Özkul	80	Yok
k/be/e/pom/rd	Kırklareli	Babeski	Ertuğral	Pomak	Ramazan Demirtaş	63	İlkokul
k/p/p/gac/rt	Kırklareli	P.hisar	P.hisar	Gacal	Recep Tan	50	-
k/d/d/gac/nk	Kırklareli	D.köy	D.köy	Gacal	Nazmi Kum	17	-
k/v/k/gac/mm	Kırklareli	Vize	Kışlacık	Gacal	Memnune Muslu	71	İlkokul 2
k/ko/ter/-hak	Kırklareli	Koçfaz	Terazidere	-	Halil Koç	75	Yok
t/m/fe/bm/mü	Tekirdağ	Merkez	Ferhadanlı	Bulgaristan G.	Mehemet Üner	75	İlkokul
t/m/kk/bm/hk	Tekirdağ	Merkez	Karacakılavu z	Bulgaristan G.	Hasan Karadağ	90	İlkokul
t/m/k/bm/ms	Tekirdağ	Merkez	Kayı	Bulgaristan G.	Mehmet Söğüt	58	Lise
t/m/ba/bm/dmk	Tekirdağ	Merkez	Bıyıklı	Bulgaristan G.	D. Mestan Kuray	77	İlkokul
t/m/ba/bm/aş	Tekirdağ	Merkez	Bıyıklı	Bulgaristan G.	Ahmet Şen	74	İlkokul
t/m/ba/bm/sy	Tekirdağ	Merkez	Bıyıklı	Bulgaristan G.	Seyfettin Yılmaz	74	İlkokul
t/m/ban/bm/zk	Tekirdağ	Merkez	Banarlı	Bulgaristan G.	Zekeriya Kaya	75	İlkokul
t/m/y/gac/itu	Tekirdağ	Merkez	Yağcı	Gacal	İrfan Turan	60	İlkokul
t/m/y/gac/hh	Tekirdağ	Merkez	Yağcı	Gacal	Hamdi Hünkar	49	Lise
t/m/y/gac/in	Tekirdağ	Merkez	Yağcı	Gacal	İbrahim Nogaylar	65	İlkokul
t/m/i/gac/kö	Tekirdağ	Merkez	İnecik	Gacal	Kamil Öztürk	65	İlkokul
t/m/ki/gac/oy	Tekirdağ	Merkez	Kınıklar	Gacal	Osman Yaman	75	İlkokul
t/m/na/ yun/hy	Tekirdağ	Merkez	Naip	Yunanistan G.	Hüseyin Yalçın	83	İlkokul
t/m/na/ yun/ib	Tekirdağ	Merkez	Naip	Yunanistan G.	İskender Bozkurt	70	İlkokul
t/m/na/yun/yo	Tekirdağ	Merkez	Naip	Yunanistan G.	Yusuf Okav	79	İlkokul
t/mal/ko/bm/rü	Tekirdağ	Malkara	Kozyürük	Bulgaristan G.	Rüstem Ünal	71	İlkokul
t/mal/ko/bm/bs	Tekirdağ	Malkara	Kozyürük	Bulgaristan G.	Befariye Savaşır	55	Yok
t/mal/kg/gac/üs	Tekirdağ	Malkara	Karacagür	Gacal	Ümmü Saka	55	İlkokul
t/mal/kg/gac/mü	Tekirdağ	Malkara	Karacagür	Gacal	Muradiye Üner	72	İlkokul
t/mal/ky/gac/rd	Tekirdağ	Malkara	Kozyürük	Gacal	Recebiye Dinçer	58	Yok
t/mal/ky/gac/fe	Tekirdağ	Malkara	Kozyürük	Gacal	Fatma Eren	62	İlkokul
t/hay/hk/yun/hd	Tekirdağ	Hayrabolu	Hasköy	Yunanistan G.	Dahil Demir	80	İlkokul 3
t/hay/hk/yun/mu	Tekirdağ	Hayrabolu	Hasköy	Yunanistan G.	Münüs Uzel	48	Yok
t/hay/yö/bm/gg	Tekirdağ	Hayrabolu	Yörgüç	Bulgaristan G.	Gülüm Gökmen	67	İlkokul 3
t/hay/sb/bm/öd	Tekirdağ	Hayrabolu	Subaşı	Bulgaristan G.	Ömer Dorak	79	İlkokul
t/hay/um/gac/bg	Tekirdağ	Hayrabolu	Umurça	Gacal	Beyazıt Gönül	83	İlkokul 3
t/hay/um/gac/ay	Tekirdağ	Hayrabolu	Umurça	Gacal	Ayşe Yılmaz	87	Yok
t/hay/db/gac/hi	Tekirdağ	Hayrabolu	Delibedir	Gacal	Hatice İlhan	83	İlkokul 3
t/hay/sm/ gac/md	Tekirdağ	Hayrabolu	S.müsellim	Gacal	Muhterem Demirağ	53	İlkokul
t/ç/ma/-/ko	Tekirdağ	Çorlu	Maksutlu	-	Korkmaz Altınorak	67	İlkokul
t/ç/tg/bm/tö	Tekirdağ	Çorlu	Türkücü	Bulgaristan G.	Tuncer Öztürk	-	-
t/ç/s/bm/çş	Tekirdağ	Çorlu	Seymen	Bulgaristan G.	Cevahir Şinek	81	İlkokul
t/m/m/gac/bn	Tekirdağ	Muratlı	Merkez	Gacal	Büyük Niyazi	60	-
ç/g/kk/-/my	Çanakkale	Gelibolu	Kumköy	-	Mürüvvet Yüce	88	Yok
ç/g/y/-/va	Çanakkale	Gelibolu	Yalova	-	Vahit Altay	77	Yok
ç/g/m/-/be	Çanakkale	Gelibolu	Merkez	-	Binnaz Ergül	64	Lise
ç/g/ye/-/ber	Çanakkale	Gelibolu	Yeniköy	-	Binnaz Ergül	75	-

KAYNAKÇA

-
- Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni* (1999) Ankara TDK Yay: s. 20 / 89-90
- ATEŞ Şengül (2004). *İpsala Köy Adları İncelemesi*, Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Bitirme Tezi, Edirne.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1998). *Türkçe'nin Grameri*, Ankara: TDK Yay.
- BOZ, Erdoğan, (2006). *Afyon Merkez Ağzı*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- BURAN, Ahmet (1997). *Keban, Baskil ve Ağın Yöresi Ağzıları*, Ankara: TDK Yay.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1994). *Kuzey Doğu İllerimiz Ağızlarından Toplamalar*, Ankara: TDK Yay.
- DALLI, Hüseyin (1991). *Kuzeydoğu Bulgaristan Türk Ağzıları Üzerine Araştırmalar*, Ankara: TDK Yay.
- DEMİR, Necati (2001). *Ordu İli ve Yöresi Ağzıları*, Ankara, TDK Yay.
- DİLAÇAR, Agop (1971). "Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihi", *TDAY-Belleten*, Ankara: TDK Yay., s. 83-145.
- ECKMANN, János-MANSUROĞLU, Mecdut (1959). "1959 Yılı Trakya Dialektolojisi Gezi Raporu", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, IX, İstanbul, s.113-118.
- ECKMANN, János (1988). "Dinler (Makedonya) Türk Ağzı", *TDAY-Belleten*, Ankara: TDK Yay., s. 189-204.
- ECKMANN, János (1950). "Razgrad Türk Ağzı", *Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar*, Ankara: TDK Yay., s.1-25
- ECKMANN, János (1962). "Kumanova Türk Ağzı", *Németh Armağanı*, Ankara: TDK Yay., s. 111-114
- ECKMANN, János (1962). "Edirne İli Ağzı", (Çev. Oğuzhan Durmuş), *İlmi Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 18, İstanbul, s. 125-150.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (1994). "Türkçe'de Emir ve İstek Kipi Üzerine", *Türk Dili Dergisi*, Sayı: 505, Ankara: TDK Yay., s. 3-9.
- ERGİN, Muharrem (1993). *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Bayrak Basın Yayım Tanıtım.
- EREN, M. Emin (1997). *Zonguldak, Bartın, Karabük Ağzıları*, Ankara: TDK Yay.
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- ERTEN, Münir (1994). *Diyarbakır Ağızı*, Ankara: TDK Yay.,
- GABAİN, Anna Marie von (1988). *Eski Türkçe'nin Grameri*, Ankara: TDK Yay.
- GEMALMAZ, Efrasiyap (1995). *Erzurum İli Ağızları*, Ankara: TDK Yay.
- GÖKBİLGİN, Tayyib(1957). *Rumeli'de Yürükler, Tatarlar ve Evlad-ı Fatihan*, İstanbul:İÜ Edebiyat Fakültesi Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer (1984). "Rumeli Ağızlarının Ses Bilgisi Üzerine Bir Deneme", *TDAY-Belleten*, Ankara: TDK Yay. s. 87-147.
- GÜLENSOY, Tuncer (1988). *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLENSOY, Tuncer- ALKAYA, Ercan (2003). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*, Ankara: Akçağ Yay.
- GÜLSEREN, Cemil (2000). *Malatya İli Ağızları*, Ankara: TDK Yay.
- GÜLSEVİN, Gürer, (1999). "Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine", *TDK-Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, Osmanlı Türkçesi Öncesi: Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı*, İstanbul.
- GÜLSEVİN, Gürer (2002). *Uşak İli Ağızları*, Ankara: TDK Yay.
- GÜNŞEN, Ahmet (2000). *Kırşehir ve Yöresi Ağızları*, Ankara: TDK Yay.
- HAFIZ, Nimetullah (1982). "Priştine Türk Ağzının Özellikleri", *Németh Armağanı*, Ankara: TDK Yay., s. 239-265.
- HALAÇOĞLU, Ahmet (1995). *Balkan Harbi Sırasında Rumeli'den Türk Göçleri*, Ankara: TTK Yay.
- İLKER, Ayşe (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fül*, Ankara: TDK Yay.
- İPEK, Nedim (1999). *Rumeli'den Anadolu'ya Türk Göçleri*, Ankara: TTK Yay.
- KALAY, Emin (1998). *Edirne İli Ağızları, İnceleme-Metin*, Ankara: TDK Yay.
- KARAHAN, Leyla (1996). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, Ankara: TDK Yay.
- KORKMAZ, Zeynep (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yay.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*

- KORKMAZ, Zeynep (2007). *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yay.
- KUZU, Derya (2003). *Çanakkale İli Gelibolu İlçesi ve Köyleri Ağızları* (Basılmamış Bitirme Tezi), Trakya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Edirne.
- MANSUROĞLU, Mecdut (1960). “Edirne Ağzında Yapı, Anlam, Deyim ve Söz Dizimi Özellikleri”, *TDAY-Bellekten*, Ankara: TDK Yay., s.181-187.
- MOLLOVA, Mefkure (1996). “Balkanlardaki Türk Ağızlarının Tasnifi”, *TDAY-Bellekten*, Ankara: TDK Yay., s.167-176.
- NÉMETH, Gyula (1980-1981). “Bulgaristan Türk Ağızlarının Sınıflandırılması Üzerine”, *TDAY-Bellekten*, Ankara: TDK Yay., s. 113-167.
- OLCAY, Selahattin (1995). *Doğu Trakya Yerli Ağzı*, Ankara: TDK Yay.
- ÖZÇELİK, Saadettin-BOZ, Erdoğan (2001). *Diyarbakır İli Çüngüş ve Çermik Yöresi Ağzı*, Ankara: TDK Yay.
- ÖZÇELİK, Saadettin (1997). *Urfa Merkez Ağzı*, Ankara: TDK Yay.
- ÖZKAN, Nevzat (1996). *Gagavuz Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay.
- SAĞIR, Mukim (1995). *Erzincan ve Yöresi Ağızları* Ankara: TDK Yay.
- TEKİN, Tekin (2003). *Orhon Türkçesi Grameri*, İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 6.
- TOSUN, İlker (2003). *Tekirdağ Merkez İlçe ve Köyleri Ağızları* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- TÜRKYILMAZ, Fatma (1999). *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, Ankara: TDK Yay.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/3 Spring 2008*